

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI

TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ-119

11 TEMMUZ DÜNYA NÜFUS GÜNÜ

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) 1989 yılında, 11 Temmuz, Dünya Nüfus Günü olarak kabul etmiş, böylelikle her yıl bir ana konu belirlenerek Dünya’da nüfusla ilgili sorunlara dikkat çekilmek istenmiştir (1). Nüfus, yaş ve cinsiyet dağılımıyla, sosyoekonomik özellikleriyle ile bir ülkenin kalkınma ve büyümesini belirlediği için önemli bir konudur.

Dünya Nüfus Günü kapsamında önceki yıllarda yoksulluk, çocuk yaş gebelikleri, hızlı nüfus artışı, acil durumlarda incinebilir nüfus gibi farklı konulara dikkat çekilirken, 2016 yılı için Dünya Nüfus Günü’nün konusu “13-19 yaşlarındaki Kız Çocuklarına Yatırım Yapmak” (Investing in Teenage Girls) olarak belirlenmiştir (1).

Dünya nüfusu 2015 yılında 7,3 milyara ulaşmış olup, nüfusun %49,6’sı kadındır. Dünya’da yaklaşık her 6 kişiden biri 10-19 yaş arasındadır. Türkiye nüfusu ise, 2016 sonu itibarıyla 78 milyon 741 bin 53 olup, yıllık nüfus artış hızı 2014 yılında %13,3 iken, 2015’te %13,4 olmuştur. Toplam nüfus içinde kadın nüfusun payı %49,8 olup, kadın nüfus içinde 13- 19 yaş grubunun payı %11,3’tür (2-5).

İnsana yatırım, onun eğitilmesi, bilgi ve beceri kazanması, sağlıklı olabilmesi için fırsat eşitliği kapsamında tüm olanaklardan yararlanmasını sağlamak demektir. Nüfusun yaklaşık yarısını oluşturan kadınlara genç kızlık döneminde ve doğal olarak daha öncesinde yapılacak yatırımla hem kendi sosyoekonomik ve sağlık konuları gelişip iyileşirken, ülke nüfusu da nitelik yönünden daha iyi duruma gelecektir. Bu yatırım sürdürülebilir kalkınma için, ülkelerin gelecekteki sağlık düzeyleri ve sosyoekonomik gelişmeleri için çok önemlidir (3).

Kız çocuğuna yatırım yapmak demek, öncelikle onları eğitmekten geçer. Ülkemizde ilkokullarda eğitim çağı nüfusunun okullaşma oranları %100 iken, okula başlayanların tümü, özellikle kız çocukları yasal olarak zorunlu olmasına rağmen temel eğitimi tamamlamamaktadır. Yaklaşık beş kız çocuğundan biri orta eğitime devam etmemektedir (4). Yeterli eğitim almayan, içeriği iyi oluşturulmuş bir örgün eğitimden yararlanamayan kız çocukları ülkenin geleceğini etkiler. Zira nüfusun yarısını yok sayarak ülkenin kalkınması söz konusu olamayacaktır. Ülkemizde kız çocuklarının eğitiminde kırsal ve bölgesel farklılıklar da vardır.

Kızların eğitimlerine yatırım yapmak sağlık yatırımı etkisi de yaratır. Eğitim düzeyi ile erken yaşta çocuk sahibi olma arasında ters yönlü bir ilişki vardır. Eğitim düzeyi daha düşük adolesanların, çocuk sahibi olma ihtimali daha yüksektir. Zira okula gitmeyen kız çocukları erken yaşta evlendirilerek çocuk sahibi olmaktadır. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması-2013 sonuçlarına göre, eğitimi olmayan veya ilkokulu bitirmemiş kadınların %17’si adolesan dönemde çocuk doğurmaya başlarken; bu pay en az ilkokulu bitirmiş kadınlarda %8 düzeyindedir. Yine aynı çalışmada, refah düzeyi dikkate alındığında, orta ve ortanın altındaki refah düzeyindeki hanelerde yaşayan adolesanların %6 ile %8’inin, en yüksek refah düzeyine sahip hanelerdeki adolesanların %3’ünden azının çocuk doğurmaya başladığı saptanmıştır (6). Her ne kadar yasal evlilikler kapsamında kız çocuklarında evlenenlerin payı düşmüş gözükse de yasal olmayan evlilik yaptırılan kız çocukları için ilk evlilik yaşı bilinmemektedir. Erken yaş gebeliklerde anne, bebek ve çocuk ölümü daha yaygındır. Erken yaşta evliliklerde ve doğumlarda Dünya’da ve ülkemizde azalma gözlenmekle beraber, sorun devam etmektedir. Son 20 yılda tüm Dünya’da erken yaşta evliliklerde, özellikle 15 yaşın altındaki kız çocuklarının evliliklerinde, azalma olmuştur (7). Dünya’da adolesanlarda doğurganlık hızı (15-19 yaşındaki 1000 kadın başına düşen doğum) bazı bölgelerde hala yüksektir. Örneğin, 2010- 2015 yılları arasında %98 ile Afrika’da en yüksek iken, bunu %67 ile Latin Amerika ve Karayipler izlemektedir (5). Ülkemizde ise erken yaş gebelikleri devam etmekle birlikte düşüş gözlenmektedir. Bu hız, 2010 yılında %34 iken 2015 yılında %25’e düşmüştür (8).

Bu döküman Dr. Pınar Güner, Prof. Dr. Nesrin Çilingiroğlu tarafından 10.07.2016 tarihinde hazırlanmıştır.

Bu bilgilendirme notunun aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik, vb ortamlarda kullanılması önerilmektedir: Güner P, Çilingiroğlu N. 11 Temmuz Dünya Nüfus Günü. HÜTF Halk Sağlığı AD Toplum İçin Bilgilendirme Serisi-[İnternet] <http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/>

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ-119

Eğitim, bireye bilgi ve beceri kazandırırken çevresini ve dünyayı daha kolay algılamasını sağlar. Ayrıca, kız çocukları ve kadınlar için yoksulluktan kurtulmada da önemli bir rol oynar. Araştırmalar göstermiştir ki, kız çocuklarının okula devamı ile, erken yaşta evlilikler ve doğumlar geciktirilmekte, bebek, çocuk ve anne ölümleri azaltılmakta, çocuk sağlığının geliştirilmesine katkıda bulunulmakta ve kadının ekonomik bağımsızlığı sağlanmaktadır (9).

Genç kızlar tüm Dünya’da ve ülkemizde zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Bir çoğu toplum ya da ebeveynleri tarafından evliliğe veya anneliğe hazır olarak kabul edilmektedir. Okuldan zorla alınmakta, gelecek beklentileri zarar görmektedir. Hatta okula devam etmekte olan kız çocuklarının bile, sağlıkları, insan hakları ve üreme hakları konusunda temel bilgiye ulaşmaları mümkün olamamakta ve bunun sonucunda hastalık, yaralanma ve istismar yönünden incinebilir konuma gelmektedirler (1). Erken yaşta evlilikler, erken yaşta gebelik ve çocuk doğurma, okul yaşamlarının erkenden bitmesine yol açmakta, iş yaşamına girmeleri engellenmekte, böylece genç kızların yasal hakları ve ekonomik özgürlükleri olumsuz yönde etkilenmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, ülkemizde genç kızlarda intihar hızı artmaktadır. Bu hız 2014 yılında yüz binde 4,10 iken 2015 yılında yüz binde 4.23’e yükselmiştir. Bu yaş grubu kızlarda temel ölüm nedenlerinin başında da dışsal yaralanma ve zehirlenmelerin gelmesi de dikkat çekicidir. Kız çocukları sosyal faaliyet olarak çoğunlukla (%92,7) televizyon izlemekte, erkek çocuklara kıyasla çok az oranda bilgisayar ve internet kullanmaktadırlar (4). Eğitim ve sağlıktaki eşitsizlikler yoksullarda ve erişimi zor yörelerde yaşayanlarda daha da belirgindir.

Ülkemizde çalışma çağındaki kadınların genellikle ücretsiz aile işçisi konumundadır. Çalışma çağındaki kadınların sadece üçte biri düzenli ücret ödemesi kapan kayıt içi sektörlerde -çoğunlukla tarım ve hizmet sektörlerinde- çalışmaktadırlar. Kadının eğitim düzeyi yükseldikçe iş gücüne katılımı da artmaktadır. Ancak eğitim düzeyi aynı olan erkeklerden daha düşük düzeyde ücret almaları da söz konusu olabilmektedir (10). Bu nedenle de kız çocuklarının eğitilmeleri önemlidir. Eğitimi yüksek kadınların toplumdaki konumları daha sağlamdır. Çocuklarına da her yönden daha iyi annelik yapmaktadırlar.

Kız çocuğuna yatırım yapmak, toplumun tümünü etkileyecek olan bir uygulamadır. Kız çocuklarına yönelik ayrımcılığı önlemek, okula gönderip eğitim almalarını ve bilgi ve beceriye sahip olmalarını sağlamak, onlara yönelik şiddeti önleyici tüm yasal yaptırımların uygulanmasını gözetmek ve erkek çocuklara tanınan olanakları onlara da vermek ülkelerin temel politikası olmalıdır. Bu konuda hem ailelere hem de toplumlara büyük rol düşmektedir.

Çocuk ve insan hakları açısından da eşitsizliklerin giderilmesi çok önemlidir. Çocuk yaş evliliklerinin ve erken yaş gebeliklerin önlenmesi, kız çocuklarını kendi sağlıkları ve yaşamları ile ilgili bilinçli seçimler yapmaları için destek sağlanması gereklidir. Kız çocuğu yalnızca cinsiyeti ve anne olabilme özelliği ile değil, toplumların gelişmeleri ve her yönden zenginleşebilmeleri için erkekler gibi katkıda bulunan birey olma özellikleri ile tanınmalıdırlar. Kız çocukları güçlendirildiğinde, sahip oldukları hakların bilincinde olduklarında ve başarılı olabilmeleri için gerekli araçlar sağlandığında, hem kendilerinin hem de içinde yaşadıkları toplumların gelecekleri ve olumlu ekonomik dönüşümleri için birer temsilci olacaklardır. Günümüzün tüm gelişmiş demokratik ülkeleri bu duruma örnektir. Ülkemizde de bu yönde gelişme vardır ve daha da hızlanmalıdır.

1[internet] <http://www.unfpa.org/events/world-population-day> Erişim: 10.07.2016.

2[internet] <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21507> Erişim: 10.07.2016.

3[internet] <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs345/en/> Erişim: 10.07.2016.

4[internet] <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21508> Erişim: 10.07.2016.

5[internet] https://esa.un.org/unpd/wpp/Publications/Files/Key_Findings_WPP_2015.pdf Erişim: 10.07.2016.

6[internet] http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2013/rapor/TNSA_2013_ana_rapor.pdf Erişim: 10.07.2016.

7[internet] http://www.prb.org/pdf15/2015-world-population-data-sheet_eng.pdf Erişim: 10.07.2016.

8[internet] <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21514> Erişim: 10.07.2016.

9[internet] <http://www.prb.org/wpds/2015/> Erişim: 10.07.2016.

10[internet] www.tuik.gov.tr/PdfGetir.do?id=21519 Erişim: 10.07.2016.